

DATINA

ANUL VI.

Nr. 5-6

Capitan. Iandru Udăreanu
1821

DATINA

ARTISTICĂ — LITERARĂ — SOCIALĂ

Director: M. Gușiță

An. VI. Nr. 5—6.

Mai
Iunie 1928.

SUMĂRUL:

Perspectivile noiei generații	C. Rădulescu-Motru
Spovedanie — versuri	Gherghinescu-Vania
Răfuiala — povestire	G. Roiban
Vineta, după W. Müller — versuri	V. Tempeanu
Scrisoare, Pastel de vară — versuri	I. Dongorozi
Frânturi de gând	D. Stoica
Schițe — Desenuri	G. Simionescu

Mișcarea cultura:ă:

Insemnări;

Gherghinescu-Vania: Drum lung
In marginea crizei culturii
Constantin Kiriteșcu: Criza învăț. secundar
Liniștea sufletească
Despre progresul intelectului
Ortografia românească.

Prob'ema tinerei generații
Inutilitatea unei discuții.
Ziua cărții.
M. Bibescu: Catherino-Paris.
„Ideia de ordine“
Prăznuire: Ferdinand I.

Orice reproducere este oprită

ABONAMENTE:

Lei 200 . . . pe an.

Instituții și autorități: Lei 300

Lei 30.

Perspectivile noiei generații.

de C. Rădulescu-Molru

Este o încercare cam îndrăsneată să se gândească cineva la ce va fi viața generații viitoare, când nimeni nu poate încă afirma cu precizie caracterele obiective ale vieții generații actuale. A gândi să prinzi viitorul omului de mâine, în formule strict științifice, nu este oare mai greu de cât să prorocești ploaia și vîntul pentru zilele anului viitor? Și cu toate acestea rar este omul care să se dea înapoi de la o asemenea îndrăsneală. De când este om, adică de când are omul cunoștința vieții sociale pe care o trăiește, de atunci datează și îndrăsneala gândului asupra ceea ce are să aducă ziua de mâine. Toți credincioșii într'un ideal; toți ilusioniștii și toți misticii; toți câți dau un înțeles vieții pe care o trăiesc, și câți mai rămîn în afară de aceștia? Toți câți au o dorință ideală pe care vremea lor n'a îndeplinit-o, adică lumea cultă întreagă, toți își iau îndrăsneala să prorocească ceea ce are să facă generația de mâine. Și dacă prorocirile s'ar reduce încaltea la simple bănueli, exprimate modest și la ocazii intimplătoare! Dar prorocirile se fac, din potrivă, totdeauna semeț și la ocazii solemne. Nu sunt bănueli, ci imperative categorice. Nici odată nu este omul mai tragic cu sine de cât în afirmarea puterii sale asupra viitorului

Este natural să fie așa. Omul actual trăiește nu numai viața lui individuală, ci și viața socială a omenirii întregi. În această din urmă viață el prinde conștiință de solidaritate cu aceia cari l'au precedat și cu aceia cari il vor urmă; în conștiința vieții sociale stă eternitatea puterii omenesci asupra viitorului. Omul are îndrăsneala proro-

cirei, fiindcă are însăși gândirea constituită în perspectiva viitorului. A gândi, în logica omenească, este a generaliza, adică a anticipa.

Prin urmare, dreptul de a se ocupa de perspectivele generației viitoare nu poate să fie contestat nimănui. Generațiile să completează între ele. Presentul nu are valoare de cât prin comparație cu viitorul. Și înainte de toate viitorul se judecă în lumina prezentului. Cine apucă să aibă o opinie asupra prezentului, prin aceasta el prejudecă și asupra viitorului. Este opera prezentului excepțional de sus clasificată, atunci perspectiva viitorului este condamnată să se desfășure în umbră. Față de gloria prezentului, viitorului nu-i rămâne de cât cinstea să stea la înălțime. Este din potrivă, opera prezentului excepțional de jos clasificată, atunci perspectiva viitorului se desfășură în toată voia. Față de mizeria prezentului, opera viitorului este așteptată ca o izbăvire, și binecuvîntată cu anticipație. Adeseori, ambele opinii, ori și cât de exterministe ar fi, merg împreună. O parte din generația prezentă, admirându-și propria sa operă, privește cu neîncredere la cei din viitor, pe când o altă parte a aceleiași generații, pesimistă în aceea ce privește opera prezentului, este plină de optimism pentru aceea ce va aduce viitorul. Această bifurcare contradicțoare, în părerile aceleiași generații, nu se găsește numai la oamenii sentimentali, ci și la oamenii așa zisi raționali. Ea stă la baza multor cărți de istorie cu pretenții de știință. Ea formează mai totdeauna baza teoretică a programelor politice, în vederea cărora să desfășură lupta dintre partide. Ori cât de surprinzătoare, în fapt însă ea trece ca și neobservată. În discuția zilnică această bifurcare este cunoscută de obicei sub denumirea de contradicția dintre burghezie și socialism, cu care ne-am deprins așa de mult. Ni se pare natural ca burghezul să laude prezentul și să privească neîncrezător la generația de mâine, pe când socialistul din potrivă, să critice prezentul și să aștepte toată fericirea de la viitor, căci unul are atâtea beneficii de la prezent, pe când cel alt atâtea mizerii... Astfel, membrii generației prezente privesc la generația viitoare, când cu o față tristă, când cu o față veselă, după cum unora le-a surâs sau nu prezentul. Anticiparea asupra viitorului este o simplă prelungire a egoismului celor prezenți.

Cu atât mai mult să accentuează această bifurcare în părerile generației care a purtat pe umerii săi un mare eveniment istoric, cum a fost războiul mondial dintre 1914—1918. Generația marelui eveniment are o sensibilitate crescută a egoismului. La unii dintre membrii săi fumurile grandomanii sunt într'o vertiginoasă ascensiune: ei au făcut războiul; ei au fost martirii și eroii; la alți dintre membrii aceleiași generații, din potrivă demoralizarea și umilința sunt profunde: oamenii, după ei, s'au arătat că sunt sub nivelul cerințelor vremii, s'au arătat mici și meschini...

Acum înțelegem gesturile cu care se întâmpină în zilele noastre generația de mâine. Grandomanii prezentului privesc la ea de sus. Ei au fost mari; au fost geniali; au fost providențiali: cum ar putea să aibă ei urmași cari să-i egaleze? Generația de mâine, dacă ar putea să păstreze aceea ce giganții predecesori au făcut! Și frunțile gigantilor predecesori se încruntă; piepturile lor oftează. Țara nu mai are oameni mari! Țara este pierdută, dacă intră pe mâna oamenilor noi! De altă parte, acei demoralizați și umiliți prin experiența războiului, privesc spre generația de mâine, ca spre un Dumnezeu izbăvitor. Ei imploră de la ea focul purificator cât mai repede, pentru a sfârși odată cu păcatele trecutului. Pentru grandomanii prezentului ca și pentru umiliții prezentului, viitorul este menit să aducă justificarea atitudinilor actuale. În perspectivele generației de mâine, fie care dintre cei de astăzi, își prelungește propria sa subiectivitate egoistă.

* * *

Dar mai este și un alt criteriu, din care se pot judeca perspectivele viitorului. Este criteriul obiectiv al evoluției culturale omenesti. Vieța culturii își are înlanțuirea ei proprie deasupra vieții indivizilor. În această înlanțuire nimic nu se petrece la întâmplare. Fie care instituție culturală vine la timpul ei, în condițiile necesare ei. În tocmai cum tectonica pământului pe care trăiesc indivizii, nu se desfășură la întâmplare, ci după legile ei constante, tot așa și structura culturii care se ridică deasupra indivizilor. În această structură, individul fie cărei generații își găsește pregătită albia pe care se vor îndruma produsele sale spirituale. Nimeni, ori și cât de original ar fi, nu poate ieși din această albie. Puterea creației individuale este atârnată de dinamica evoluției culturale înăuntrul căreia ea se găsește. Ce poate un strop de apă în mijlocul unui lac întins și liniștit, de cât să-și păstreze echilibrul! Dar ce poate un strop de apă în mijlocul torentului, care să prăvălește de la înălțime? Purtat de torent el poate sfredeli piatra cea mai tare. Așa și cu individul omenesc. Dinamica culturii în care s'a născut îl poate face vultur, sau îl poate face vierme tiritor.

Perspectivele unei generații noi, în această dinamică trebuie căutate! Iată criteriul obiectiv, despre care vorbeam. Fie care generație găsește înaintea sa o încordare sufletească pregătită de veacuri, la care ea trebuie să se injuge pentru a o duce mai departe? Cât de departe va duce ea această încordare? Aceasta rămâne istoricului să aprecieze, înainte de a lua însă jugul, pentru a duce încordarea mai departe, este bine ca fiecare nouă generație să știe în ce consistă

această încordare, adică să aibă cunoștiință de munca ce i se cere. Atunci ea își are și criteriul, după care poate să judece perspectivele care se deschid înaintea sa.

Să încercăm a pătrunde puțin în dinamica acestei evoluții culturale, ce stă să se întindă peste sufletul noii generații. Ce încordare nouă așteaptă pe aceia cari vor veni după noi? Ce moștenire primește viitorimea, nu de la noi aceia din generația trecută, ci de la întreg trecutul istoric care s'a desfășurat înaintea ei?

* * *

Ne găsim la o cotitură a drumului istoric, ni se spune pretutindeni astăzi.

De imagina cu cotitura drumului s'a abuzat prea adese ori, dar aceasta nu este un cuvânt să o aruncăm de la început la o parte. După un mare eveniment istoric, ca războiul mondial, imagina cu cotitura drumului are multe șanse de a înfățișa adevărul. În ori și ce caz ea indică sentimentul general că suntem înaintea unei mari schimbări. Să nu prejudicăm asupra rezultatelor pe care le va avea această schimbare, dacă ea va aduce o cotitură sau nu, și să vedem faptele ce ne îndreptățesc să vorbim, înainte de toate, de o mare schimbare. Atinge ele, aceste fapte, normele vieții culturale de până acum?

Două fapte mai principale, ni se pare că pot fi luate în considerație în acest scop. Un fapt de ordin economic și un fapt de ordin moral. Amândouă sunt strins legate între ele și nu se pot înțelege de cât împreună. Faptul de ordin economic consistă în prăbușirea influenței pe care factorul „economisirea” o avea până aci în constituirea bogăției. A economisi pentru a te îmbogăți, era în lumea de dinainte de război un principiu necontestat. Burghezii ca și socialiștii îl presupuneau de o aplicație universală. Bogăția nu poate veni de cât din economisirea consumației. Acest principiu este foarte îndoelnic astăzi. După războiul mondial, lumea bogăților s'a despărțit de lumea celor ce fac economii. Acei cari fac economii stau astăzi pe la poarta celor bogăți. Aceștia își datoresc situația lor altor factori. În primul rînd factorului producției, care se desfășură într'un avânt nebănuit înainte. Un bun economist astăzi ar recomanda în ultimul rînd economisirea ca mijloc de îmbogățire, și poate numai celor urșiți a fi neproductivi din naștere. Cei bine inzestrați din naștere au alte mijloace de îmbogățire. Acesta este faptul economic. Lângă el vine în sprijin un al doilea fapt moral. Lumea nouă a părăsit judecata rangului profesional. A pierit deosebirea dintre munca de boerie, și munca de moșie. Ori și ce muncă duce la avere dacă

este bine făcută. Un zidar câștigă mai mult de cât un arhitect, când își știe mai bine meseria de cât arhitectul. Un tinichigiu, indoit și întreit, de cât un funcționar de birou. S'a dus monopolul rangului profesional. In locul lui s'a instalat monopolul aptitudinii. Este predestinat la avere și putere, nu acela care își alege o profesiune de rang înalt, ci acela care își alege o profesiune potrivit aptitudinilor sale. Vocația tinde să se substituie rutinii.

Amindouă aceste fapte au o singură semnificație. Centrul de gravitate al ființei omenești îl vor ocupa, pe timp ce trece, funcțiunile de creațiune. Rolul individului devine din ce în ce mai mult în rol energetic. In locul succesului prin răbdare, economie și poză de rang, omul de mâine preferă succesul prin muncă și risc. Filozoful Spinoza afirmase odinioară că existența omului stă în gândire. Urmașii lui au descoperit acelaș adevăr, cu o formulare însă mai complectă. Existența omului stă în originalitatea aptitudinilor sale, adică în vocațiunea sa. Acela care muncește conform vocațiunii sale, acela s'a eliberat de grija economiei și a rangului profesional. El este stăpân pe destinul său. O nouă conștiință a predestinații sale îl face să privească cu încredere în viitor.

Aceea ce se înimplă astăzi, după marele război mondial, s'a mai întimplat odinioară la începutul erei moderne. Aceiaș deplasare a centrului de gravitate s'a petrecut atunci în lumea europeană, înainte de marile mișcări religioase. A fost o deplasare a centrului ființei omenești dinspre tradiția medievală spre funcțiunile de liberă cercetare. Dar atunci deplasarea se petrecea pe tărîmul spiritual. Astăzi ea se petrece pe tărîmul economic și social. Evoluția culturii își repetă ritmul dar cu un material schimbat. Ea este înnoită cu toate că se repetă.

Aceasta este cotitura de drum care așteaptă pe noua generație. Inaintea acestei cotituri ea stă deocamdată fără o conștiință clară a noilor perspective. De aceea o vedem în manifestările sale lipsită de conducere consecventă. Ea apare observatorilor superficiali, ca; turbulentă, risipitoare, individualistă la extrem, sportivă, anti-intelectualistă, americanistă în înțelesul cel rău... De fapt ea nu este de cât nesigură pe gesturile sale. Instinctul o mână în o nouă direcție, dar voința ei nu are încă o normă definitivă de conduită. Va veni însă cu vremea și această normă. Atunci generația nouă va începe să-și desăvirșască menirea, — in ciuda poate a aprecierilor subiective cu care este intimpinată de generația actuală.

C. R. M.

Spovedanie.

Doamne, — copil, mă dăruisem Ție,
Stăpânul pe moarte și pe vecinicie...

Te-am căutat prin lume cu'ndoială — de-atunci
Și Te-am găsit în zâmbet de flori și de prunci;

Te-am simțit în vânt legănat: mângăere,
In glasul iubitei, în vis și'n tăcere;

Te-am simțit coborînd într'o rugăciune,
Licărind într'o stea, mocnind într'un tăciune..

Dar eu vream în lumina Ta ochii să-mi sîng,
Cu mâinile îndoelii să Te ating;

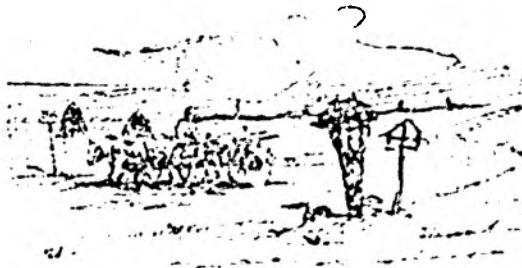
Te-aș fi vrut descătușat de cele blânde,
De visurile albastre și plăpânde;

Te-aș fi vrut temut, ca mânia mărilor,
Te-aș fi vrut biciu de foc în norii depărtărilor...

Indoiala vrea să-mi apari cum nu erai,
Credința Te'nchipuia cum nu-mi apărcai...

Totuși inima mea Ți-a rămas aproape
Ca lacrima întârziată pe pleoape.

Gherghinescu-Vania.

RĂFUIALA.

La moș Antohi din Todireni au venit în cantonament, de când cu sosirea unui regiment în refacere, patru soldați și un căprar. Nu s'a bucurat nici moșneagul, nici tușa Profira de musafirii nepoftiți, căci erau hapsâni nevoie mare amândoi bătrânii.

S'au mângăiat însă cu gândul că la toți megieșii sunt soldați; mai mulți încă, și apoi „tăt îi mai ghine cu Moldovani de-ai noștri de cât cu Muscali” de care forfotia pământul prin satele vecine.

I-a mai domolit și Anița, fata lor, care, cu toată încăpățânarea bătrânilor, ea împărăția în casă.

— Tătucă, hăi, i-a grăit fata când a văzut că se uită urit la cei cinci flăcăi care, sfioși ca niște cadâne, se rugau de găzduire, gândește-te la bădia Vasile și la Ionică... Poate că și ei or căuta amu tăt așa o leacă di adăpost...

Și au fost indeajuns vorbele acestea ca amândoi bătrânii să-și aducă aminte de feciorii plecați la răsboiu și inima li s'a muiat...

Seara, Anița, fără vorba moșului și a mătușii, i-a poftit la masă. Soldații nu prea voiau să vie. Le era de-ajuns adăpostul... De ce să-i supere și cu masa?

Dar fata a stărui: — Nu-i nici o supărare. Ați ospăta și dumneavoastră cu noi, ia, ce s'a găsi și ați bea o leacă de „ghin”, și „atâta tăt”...

Apoi, sprintenă ca un pui de căprioară a dat fuga în pivniță și a umplut două oale cu vin rubiniu.

Când i-a văzut venind la masă, moș Antohi și-a mușcat mustața albă colilie, semn că era tare necăjit... Dar o privire a Aniții l'a făcut să-și stăpânească necazul și, înturnându-se către oaspeți, i-a imbiat: — Ci poftiți la masă, flăcăi și să ospătăm cu tății.

Au mâncat fără să prea vorbească. Dar când au deșertat mai

multe pahare, soldaților li-s'a deslegat limba și au început să laude vinul...

Moșneagul a prins a zâmbi atunci. Slăbiciunea lui, în afară de cei doi feciori plecați și de Anița, era via din grindul Vădaniei. Și a poruncit Aniții să mai aducă o cană de vin. Din polobocul din fund, însă...

— Să vedeți „ghin” cum nici la Odobești nu se află.

Iar fata, sprintară ca un pui de căprioară, a coborât scările pivniții și s'a înturnat cu oala plină. Tușa profira s'a ridicat dela masă, și după ce și-a prins furca în brâu, a început să toarcă, ghemniță într'un colț, pe laiță, lângă horn. Iar Anița și-a luat cusătura, s'a așezat lângă mămucă-sa și a prins să lucreze, cu ochii pironiți pe pânza albă. Din când în când însă se opria din lucru și ochii-i mari cătau cu milă la cei cinci soldați cu obraji smoliți.

Au deșertat pahar după pahar și cu cât deșertau mai multe, cu atât se făceau mai vorbăreți.

În sobă focul ardea vioiu, făcând să trosnească vreascurile uscate. Iar vântul izbia în ferestrele înguste, pânze, pânze nămeții viscoliti.

— Cumplită vreme, a spus într'un târziu bătrâna și aducându-și aminte de cei doi feciori plecați se opri din tors și își șterse cu mâneca cămășii, o lacrimă.

Iar moș Antohi s'a făcut că nu ia în seamă vorbele bătrânii. Și-a adus însă și el aminte de cei doi feciori plecați și cu gândul la ei, a început să ispitească pe soldați: de unde sunt, dacă au lăsat părinți acasă și frați și surori. Unul, negricios și cu mustața abia răsărită, a început să-i spună moșului că el e de prin Dâmbovița și a lăsat acasă tată bătrân „ia, așa ca dumneta” și două surori, frumoase și cuminiți.

Și, sub căldura vinului și a amintirilor plăcute, vorbele curgeau talaz din gura soldatului.

Căprarul, când a început soldatul cel negricios să povestească, s'a sculat dela masă și spunând că tare-i e somn, a trecut în odaia de alături să se culce.

Și după ce ușa s'a închis scârțâind în urmă-i, un alt soldat a privit muștrător la cel care începuse să povestească și a oftat: — Bietul Frangulea. Iar la privirea mirată a Aniții, urmă flăcăul: — Să vedeți ce i-s'a întâmplat căprarului. Sunt dintr'un sat cu el, — veri buni amândoi, — și ce vă povestesc, e fapt aievea petrecut.

Se pripășiseră acum câțiva ani în satul nostru niște Bulgari și se apucaseră, după cum li-i meșteșugul, de grădinărie. Printre ei se afla și unul de vârsta noastră. Il chema Ivancea Tanel și spunea

că-i Român din Machedonia. Nu prea semăna însă a fi de ai noștri, căci vorbea stricat și nici căutătura n'o avea de Român.

Român, Bulgar, tot omul lui Dumnezeu era și el și se împretinise repede cu flăcăii din sat și mai ales cu Frangulea. Mergea cu noi la horă, la scrânciob, la cârciumă și la șezătoare, mă rog, pe tot locul și la toate petrecerile.

Frangulea avea o soră, — bietul moș Lisandru murise la o lună după ce își îngropase nevasta, și Ileana fusese crescută de frate-său. Gândul său era să-și mărite sora după un gospodar mai cuprins, și pe urmă, după ce o veni din armată, se se însoare și el.

Bulgarul, cum venia des pela Frangulea, se îndrăgise de fată. Ileana însă nu-l putea suferi. Și cum îi bătea capul mai în fiecare zi că vrea să o ia de nevastă, că și el îi fecior de gospodari, că are bani mulți, fata s'a hotărât să-i spuie lui frate-său că Ivancea nu-i dă pace. S'a rușinat însă, — era doar o copilă, — și cum a deschis gura să-i spuie, au podidit-o lacrămile.

L'a rugat printre lacrimi să nu mai aibă prieteșug cu Bulgarul. Iar la întrebarea lui Frangulea că de ce, în loc să spună ce avea de spus, a bâlbăit rușinoasă, alte vorbe: — Că-i om rău, că-i Bulgar, și cum lacrămile îi curgeau mai dese, a ieșit în fugă afară pe prispă.

Frangulea n'a înțeles-o însă. — Toane de copil răsfițat a gândit el.

Și a doua zi a plecat la târg, unde a cam întârziat.

Când s'a înturnat acasă, noaptea pela cântători, a găsit pe Ileana plângând și nici n'a apucat să o întrebe ce are, căci ea a început printre suspine:

— Nene, veni hoștește peste mine...

— Cine?

— Bulgarul, a îngânat copila și a vrut să fugă afară...

Frate-său a izbit-o cu pumnul în piept, apoi, luându-și cuțitul a plecat în spre grădini, cu gând să ucidă pe nelegiuît. Nu l'a găsit. Chiar în noaptea aceea trecuse Dunărea.

S'a întors acasă din spre ziuă, abătut și plin de noroiu, căci plouase toată noaptea.

Când a intrat în casă n'a mai găsit-o pe Ileana. Nici n'a căutat-o atunci. S'a lungit, așa îmbrăcat cum era, pe laviță.

A doua zi niște pescari au adus-o pe targă dela Dunăre. Biata Ileană se încase. Prea curată îi era inima să poată duce povara rușinii...

De atunci Frangulea n'a mai ieșit la horă și nici zâmbind nu l'a mai văzut nimeni. A venit apoi vremea armatei și am plecat amândoi. Ne-a prins războiul. Și să vedeți că mâna lui Dumnezeu l'a adus iarăși față în față pe Frangulea cu Tanef, Luptam atunci prin Dobrogea.

Intr'o zi posomorâtă de toamnă, regimentul nostru bătut fără milă de tunurile vrăjmașe, a trebuit să dea îndărăt. În retragerea aceea am rămas pe câmp, răniți greu, și eu și Frangulea. Ai noștri nu putuseră să ne ridice. Cine mai avea vreme, în iadul acela, să culeagă răniții ce umpleau câmpul cu plânsete?

Ne am târât cu greu în fundul unei gropi de obuz și am rămas acolo. Peste noi au trecut valurile vrăjmașe și când au coborât într'o vâlcea, au venit brancardierii Bulgari să-și ridice răniții. Impușcături răslețe răsunau din când în când pe câmpul plin de viațere: Bulgarii impușcau răniții noștri. S'au apropiat și de noi doi brancardieri. Unul avea cusută la mâneca vestonului o cruce roșie. Celalt, o jumătate de lună, tot roșie. Cel cu crucea la mână m'a izbit cu piciorul. Inchisesem ochii și, neputincios, așteptam glonțul ucigător. Când îl aud pe Bulgar grăind: — Bre, Frangulea, ce mai face Ileana? Apoi: — Ai vrut răsboiu? Poftim răsboiu! Și un pocnet de revolver a răsunit lângă noi. Bulgarul era Tanef, prietenul nostru de odinioară.

Se pregătia să tragă a doua oară, căci nu-l lovise bine pe Frangulea. Dar într'o clipă, cel cu jumătatea de lună roșie la mână, a implantat o baionetă în spatele Bulgarului. Și Ivancea a căzut grămadă peste noi. Turcul ni-a îmbiat apoi cu apă din bidon și după ce ne-a legat rănile, a privit spre Ivancea ce stătea, cu ochii holbați, într'un lac de sânge, și a grăit: — Ghiaur, bre, ghiaur! Și iarăși ne-a întins bidonul cu apă.

Dar ca din pământ, pe neașteptate, au pornit iarăși impușcături și Bulgarii ce înaintaseră au trecut înapoi, peste noi, în goană mare, urmăriți de aproape de soldații noștri în ajutorul cărora sosiseră regimente proaspete. Turcul care ne pansase, a vrut să fugă și el. Dar un glonț rătăcit la izbit în picioare și a căzut grămadă la pământ.

Ne-au ridicat apoi brancardierii pe toți patru, adică pe mine, pe Frangulea, pe Ivancea și pe Turc și ne-au dus la spital.

După luni de chinuri ne-am vindecat toți patru.

Frangulea stătea cu patul lângă Ivancea, eu, lângă el, iar Turcul lângă mine. De când începuse Turcul să se întremeze, arăta cu pumnii spre Ivancea, grăind în limba lui vorbe neînțelese. Doctorul nu pricepea nimic din toate acestea. Eu și cu Frangulea doar știam ce avea Turcul cu Bulgarul, însă tăceam amândoi. Frangulea mă rugase să nu spun nimănui întâmplarea. Il vedeam gânditor meru și căutam să aflu cu ce-și bate capul... Și de multe ori eram gata să spun doctorului cum Bulgarul a descărcat arma în noi care eram răniți, cum ne-a pansat Turcul, cum mulți răniți de-ai noștri au fost

omorâți mișelește pe câmp. Dar întâlneau privirile lui Frangulea, posomorâte și poruncitoare și vorba îmi muria pe buze.

...Și când am fost aproape să ieșim din spital, noi să plecăm la regiment, Ivancea și Turcul, în lagărul de prizonieri, Frangulea s'a repezit spre patul Bulgarului.

— Să ne răfuim acum, gospodin Ivancea, a grăit el, implântându-i mâinile în beregată:..

Au sărit soldații și surorile de caritate să-i despartă, dar n'a fost chip... Măinile lui Frangulea strângeau cu putere și când, în sfârșit, i-au dat drumul, Bulgarul murise. Turcul, în vremea aceasta, chiuia vesel și se încerca să-i oprească pe cei cari săriseră în ajutorul Bulgarului.

L'au purtat apoi pe Frangulea pe la închisori și l-a judecat mai târziu și curtea marțială a noastră.

La toate întrebările, el avea un singur răspuns:

— Ne-am răfuit amândoi. Aveam o socoteală veche.

Și dacă n'ași fi fost eu să mărturisesc cele întâmplate dela început și Turcul să întărească spusele mele, l'ar fi condamnat ai noștri pe bietul Frangulea.

Când și-a terminat soldatul povestea, era noaptea, târziu. Tușa Profira isprăvisese de mult caierul din furcă, iar Anița uitase cusătura în mână cu ochii țintă la povestitor. Și focul murise în sobă. Doar vântul sufla cumplit afară, izbind în fereastră, pânze, pânze de omăt

G. Roiban.

VINETA.

după W. Müller

*Din al mării fund adânc, sălbatic
Iese-adesea, către faptul serii,
Dangăt grav de clopot; furtunatic
Glasul lui vestește-o taină-a mării.*

*Un oraș măreț de veacuri zace
In adânc; zărești și azi ruine,
Strălucesc crenelele opace
Risipind scântei în valuri line.*

*Iar vâslașul care, către seară,
Vede vraja ce ademenește,
Veșnic către locu acesta iară
Luntrea printre stânci primejduște.*

*Zace'n fund o lume făinuită,
(Nu zărești de cât zidiri și stele)
Ce mijeste adeseori uimită
In oglinda visurilor mele.*

*Și atunci aș vrea in adâncime
Să m'afund, in ploaia de lumină...
Par'că ingeri strigă către mine
Din adânc, in scara cea senină,*

Virgil Tenpeanu.

*Cula lui Tudor Vladimirescu
de pe Cârđanul
Cerneșu-Mehedinșu*

„Dalina”

Scrisoare.

Pe darul tău mi-ai scris trei rânduri dragi, iubito; —
E scrisul tău mărunț, ușer și tremurat —
Că nu mă poți uita, că asta n'ai crezut-o
„Ca spuza peste jar iubirea te-a 'ngropat“.

Te-au năpădit din nou mistuitoare doruri,
Și te-a 'necat un plâns, când pașii te-au purtat
Prin locurile dragi; iar ridicate storiuri
Ți-au spus că m'am întors... Ai plâns și m'ai iertat.

Iertarea ta acum amar mă urmărește...
De câte ori stinger mă pierd de toți uitat,
Al amintirii vânt prin spuza răscolește,
Aprinde viul jar... De ce m'ai fost iertat?

Virgil Tepeanu.

Tudor Vladimirescu
este Adunării pandurilor de pe câmpia
Padeseului-Mehedinji, cea dintâi
imagine a revoluției din 1921

"Dalina"
D. Stoica

Pastel de vară

Vioara văzduhului cântă
Un cântec de demult uitat
Trec freamăte care 'nspăimântă
Prin coama unui nuc rotat.

Adoarme cu àripa 'ntinsă
Un uliu pe adâncimi de-abis;
Și ninge, de ramuri prelinsă,
Lumina, mângăind un vis.

E caldă amiaza 'nsorită.
Viu saltă — străveziu mister.
Svârșite de-o mână vrăjită,
Mingi multe ce se sparg de cer.

Culcată pe spate, în iarbă.
Din brațe-ai întocrnit colan
Un corb pe un ciot mă întreabă;
„Pe coastă...!-am văzut... pe Pan?”

Virgil Tempeanu.

Frânturi de gând...

Douăzeci de ani de strădanie.

O informație de câteva rânduri numai cu factură stereotipică, înghemuită printre efemeridele ce burdușesc de obicei coloanele cultural-artistice ale cotidianelor noastre, ne-a vestit mai zilele trecute, că pentru sărbătorirea a douăzeci de ani de strădanie necurmată, vara aceasta vor conferenția la Vălenii de Munte, frunțași între frunțașii mișcării noastre culturale. Niciun rând de comentare pentru comemorarea aceasta; să fi fost vorba de vreo nouă ligă politică, ori de vreo defraudare în stil mare, se încordau condeie reputate și se sacrificau coloane întregi. Și totuși evenimentul acesta cultural trebuie așezat în plină lumină. Profesorul Iorga a găsit posibilitatea — de acum douăzeci de ani — ca în plin „sezon mort”, când cărțile noi nu se mai rânduiesc în vitrine, când revistele își suspendă apariția, iar gazetele abea și încropesc paginile reglementare, forfecând de pe unde se mai poate forfecă, să adune la Vălenii un auditoriu entuziast și disciplinat, alcătuit numai din intelectuali, și o mână de conferențieri, preeminente personalități culturale, cu puterile îndelung și serios verificate aiurea.

În plin sezon mort, la Vălenii de Munte, într-o atmosferă de nebănuită seninătate și reculegere, se înfăptuește în fiecare an, sub imboldul și privegherea cărturarului Iorga, o adevărată minune.

Nucleul modest și firav la început, s'a dezvoltat și a lăstărit pe nesimțite; alături de universitatea propriu zisă, au prins a lucra temeinic tipografia și școala de misionare.

De lângă diferitele cursuri, complectându-se organic, polarizate în jurul unei idei dominante, cărți ieftine dar cu bogat conținut, ieșite din tiparnițele tipografiei, conferințe dăruite de dirigișterul Vălenilor alător orașe și orașele din întreg cuprinsul țării, festivaluri artistice (declamații, teatru, dansuri naționale), executate în întregime de misionarele adăpostite, înfrățite și formate la Vălenii de Munte. E o rodnicie care nu se poate explica și înțelege, făcând abstracție de covârșitoarea personalitate, de uluitoarea activitate, a animatorului N. Iorga.

Oameni înțelegători, chibzuși și senini, — dintr'o parte ca și dintr'alta — au găsit, dintru început chiar, ca o apropiere reală între nucleele de minoritari și masa autotentelor, este cenă imperios și grabnic de propriile, de reciprocele lor interese vitale. Încecături șelnice au mișt în câteva rânduri: din partea scriitorilor noștri bunăoară, au

fălfăit în vreo două rânduri bătăi ostenite dintr'o aripă? Punțile întinse au fost subminate însă de târgurile încheiate de politicienii noștri, cu elementele extremiste ori duhoase, tratate ca exponenți firești ai minoritarilor.

În schimb la Vălenii de Munte, în câțiva ani la rând, fără sgomot și fără reclamă, s'a înfăptuit un contact real, o apropiere sinceră între cărturarii români și cei minoritari. E un început serios care trebuie urmărit, continuat, cu băgară de seamă și perseverență.

În politica externă știm că ne biziim exclusiv pe Mica Înțelegere; o apropiere sufletească mai temeinică, o cunoaștere dela popor la popor, nu s'a înfăptuit însă nici până astăzi. Cimentul sufletesc lipsește; ba din partea sârbilor întâlnim și mai la tot pasul, dușmănie, ură mocnită, iar uneori chiar dispreț.

Manifestările izolate ce-au avut loc, mai toate deadreptul și numai protocolare, firește că nu pot trage în cumpăna judecății noastre. Un slab început de apropiere de adevărată apropiere însă, s'a înfiripat tot la Vălenii de Munte. Profesorul Iorga prin legăturile ce le are și prin eforturile de care e capabil, poate înfăptui mult, și care are datoria să înfăptuiască și pe tărâmul acesta.

Într'o vreme când ne izbim la tot pasul și purtăm ponoascele propagandei noastre peste hotare, insuficientă și nătângă, profesorul Iorga ne aduce regulat, anual, neprețuite și neprecupețite servicii; într'o vreme când ofensiva de cultură națională, elementul activ, dinamic, al idealului național postbelic a fost speculat, bagatelizat și compromis chiar, la Vălenii de Munte în fiecare vară se lucrează tăcut, sistematic și intens.

Să nădăjduim că acum, la împlinirea a douăzeci de ani de strădanie necurmată, când roadele bogate se pot cântări de ori și cine, guvernării noastre, dând înlături parțiale și țelurile politice vor înțelege semnificația și rostul universității dela Vălenii de Munte, și o vor sprijini însfârșit așa cum merită această instituție de cultură națională. Să fie pe deplin încredințați, că ajutorul și atenția acordată vor rodi din belșug și la timp. *Dar încă odată, ca să nu dea greș cumva, ca ajutorul să nu le fie drămluit, trebuie să deosebească în inima și cugetul lor, pe cărturarul Iorga de bărbatul politic Iorga, deși cele două activități, — culturală și politică, — de rândul acesta se îngemănează firesc, se completează în chip minunat.*

Teatrul Banatului

Jalnica inaugurare a teatrului comunal din Timișoara în prezența Regenței și a Guvernului, a pus pe tapet, cerând grabnică dezlegare, problema Teatrului Național pentru Timișoara și Banat.

Cu mult mai înainte am cerut, arătând lămurit pentruce, un teatru românesc permanent în Banat. După inaugurarea dela Timișoara, regizată destul de stângaci, s'a încins o discuție aprinsă în jurul teatrului bănățean, și discuția aceasta purcesă prin gazete, pare-se că va mai continua. Trei păreri, trei soluții deosebite se desprind din discuția iscată: să înzestram Banatul cu un teatru național, să-l înzestram cu o operă, să-i dăruim și teatru și operă. Noi rămănem la părerea emisă din capul locului: Banatul are nevoie de un serios, de un viabil teatru național. Il concepem însă, ca pe orice teatru provincial, ca o centrală, ca un animator, ca un polarizator al mișcării cultural-artistice din întreaga regiune. Il concepem activând asupra tuturor categoriilor de spectatori, organizând deci reprezentații pentru săteni, muncitori, soldați, copii, adolescenți; — fără a neglija însă minoritatea spectatorilor, intelectuali cu simțul estetic format, rafinat. Nu ne putem închipui un teatru național al Banatului, care să nu dea spectacole în bogatele sate bănățene, cu populație cât a unui oraș, cooperând cu minunatele ceruri, fanfare și echipe de jucători bănățeni. Nu ne putem imagina un teatru permanent în Timișoara, care să neglijeze murele mase de lucrători muncitor organizați, care să nu fină seamă de școlăriimea adunată în centrul acesta, care și nu

DATINA

folosească evenimentele culturale și naționale ce se ivesc în cursul anului, care să nu brăzdeze cu turnee bine organizate întreg Banatul, și care să nu aibă ochiul ațintit, veșnic ațintit, spre frații din imediată vecinătate a graniții.

Programul acesta de variată activitate îl cer: epoca de adâncă prefacere prin care trecem, regiunea în care are de lucrat, materialul cu care are de lucrat, subvențiile pe care le va primi dela autoritatea centrală, dar și dela autoritățile locale.

Pentru realizarea teatrului bănățean elemente actoricești disponibile sunt, fondurile necesare deasemeni.

Faptul că bănățeanul e îndrăgit de doină, că e ori când gata să-și joace bătuta ori să-și cânte „Ana Lugojana“ nu e un motiv că trebuie să-i facem plocon o operă de stat. Creierul unei opere serioase presupune mari disponibilități bănești, și un conștient de muzicanți formați. Marile noastre talente muzicale sunt peste graniță și acolo vor rămânea; în țară nu pot avea succesele morale și materiale pe care le merită. pe care le așteaptă. Operile din București și Cluj utilizează atâtea elemente străine, și mai aduc în reprezentatie, cu mari sacrificii bănești, anual, altele și tot altele. Nu suntem nici pentru strămutarea Operei dela Cluj la Timișoara. Clujul trebuie să rămână pentru minoritarii noștri de peste Carpați, o scenă de continuă activare a valorilor noastre culturale și artistice. Clujul, ca și Bucureștii, de altminteri, poate și trebuie să facă turnee. Cum adică, opere de stat, cu toate înlesnirile ce le are la îndemână, să nu poată întreprinde turnee, când pe vremuri, trupele de operetă, cu personal desul de numeros, străbăteau țara în lung și în lat, realizând câștiguri frumoase ?

Prin urmare să înzestram și cât mai grabnic Banatul cu un teatru național, căruia să-i dăm puțința să acționeze normal.

După aceea numai, și dacă mijloacele ne îngăduie, să punem temelie unei opere de stat. Dacă se va putea înfăptui mai repede, cu atât mai bine.

Regulamentul premiilor Academiei.

Pare-se că regulamentul după care se acordau până acum premiile Academiei Române, grație insistențelor profesorului Motru, va suferi o însemnată modificare. Aș nume, Academia va putea premia și din oficiu, adică lucrări care n'au concurat la premiile ei anuale. Măsura, de s'ar înfăptui, ar fi bine venită, de oarece mulți autori ocolesc înadins Academia, fiindcă premiile sunt insignifiante și se acordă adesea după indicațiile referenților cu concepții estetice perimate, ori cu slăbiciuni abil mascate, pentru clientelă politică sau pentru clan literar. Iată însă că în epoca aceasta de depreciere a premiilor literare, Fundația Regele Ferdinand a acordat premiile și subvențiile sale. Ele dovedesc din partea juriului o exactă apreciere a realităților, și totodată o amară muștrare pentru oficialitatea noastră nătângă, uitucă, absentă dela datorie, ori măcar zăbavnică și lipsită de discernământ. Unele (premiile și subvențiile) privesc deadreptul Basarabia, cu trecutul ei sbuciumat, cu populația împănată, împestrițată, din calcule politice, ori tezaurul variat de autentice produse sufletești, al acestei Moldove dintre Prut și Nistru. E un dar semnificativ, fecund în roade, și la timp venit !

Alte ajutoare bănești — ajutoare însemnate — s'au dat de Fundație pentru muzeele din Cluj și Chișinău. Fie ca gestul comitetului diriguitor al Fundației Regele Ferdinand, să atragă însfârșit atenția celor în drept asupra problemei muzeelor.

Nucleele de muzee semănate pe întreg cuprinsul țării, trebuie să capete grabnic dela centru normele de conducere, trebuie să fie științific organizate și efectiv ajutate. Și mai trebuie însfârșit să se creeze fără zăbavă, celelalte categorii de muzee, de oarece un prețios și variat material s'a irosit și continuă să se irosască sub ochii noștri ne-păsieri. Să nu se uite că n'avem un muzeu, o casă mai bine zis, Alecsandri, Eminescu, Creangă, Grigorescu, Centa, Kogălniceanu, Ion Brătianu, Măiorescu... (măcar

ca secții de muzeu să se înfiripeze). Deasemeni nu² avem încă un muzeu al Presei al Patriarhiei, muzeele teatrelor naționale, etc.

Și s'a mai acordat de Fundația Regele Ferdinand un premiu de 60.000 lei d-lui Alexandru Bolher, pentru valorosul său studiu: „La Bessarabie et les relations russo-roumaines“, și 50.000 d-rei Mărăcineanu pentru însemnatele sale lucrări științifice la Paris. Fericită alegere, meritoasă incununare! D-l Al Boldur este basarabean de hașfină, o valoare europeană în domeniul dreptului internațional, iar lucrarea sa, o întăresantă, originală și documentată cercetare a problemei basarabene. Pentru basarabeanul și savantul Alexandru Boldu, trebuie creată grabnic o catedră la una din uni-versitățile noastre. Știința și învățământul universitar românesc pot și trebuie să se mândrească cu strălucirea acestei flori rare, ivită și hrănită pe meleag basarabean. Să nu se repete anume greșală — greșală de necertat — pe care am făcut-o cu celălalt mare basarabean: Leon Donici — talent original, proteic și uluitor de fecund.

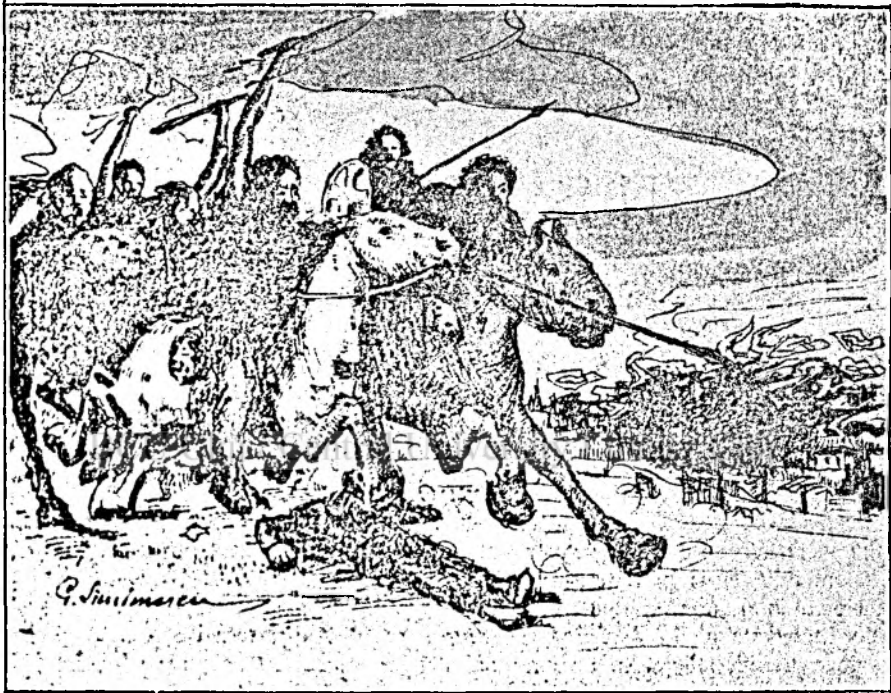
Lucrările compatriotei noastre, d-ra Mărăcineanu, sunt puse în paralelă cu cele ale d-nei Curie, și sunt urmărite cu un interes și neprecupețite laude de savanții din Apus. Pare-se că ne găsim de rândul acesta în fața unei adevărate descoperiri, unei creațiuni originale, în domeniul pur științific. Numele d-rei Mărăcineanu se rânduește astfel alături de numele celor câșiva români creatori în domeniul științei: Levediti, Racoviță, Gogu Constantinescu, și cam atâtea numai. Avem crudiți oameni de știința (profesori valoroși, vulgarizatori de seamă), dar creatori propriu zis, puțini, foarte puțini. Fenomenul se explică prin finerețea culturii noastre, prin lipsa unei tradiții științifice, prin insuficiența solidarității științifice, prin lipsa condițiilor speciale pentru dificilele descoperiri științifice.

Și totuși despre premiile și subvențiile acordate recent de Fundația Regele Ferdinand, cei chemați n'au găsit cu cale să-și spună cuvântul. Din partea presei, nici un rând măcar de comentare!

Gazeta Banatului.

D-l V. Goldiș, președintele „Astreii“, e pe punctul să dăruiască Banatului o gazetă culturală, o foaie serioasă în care politica nu-și va își cornițele, o tipăritură pentru suflet, în jurul căreia vor face gardă, vor robori statornic, cei mai de seamă cărturari, cei mai încercați gazetari din Banat și ținutul arădean. E' dorul cel mai minunat pe care Banatul îl putea aștepta dela cărturarul și luptătorul pentru cultură, Vasile Goldiș. În epoca aceasta de ofensivă culturală, ofensivă despre care pomenim într'una, pentru care irosim milioane, dar al căreia plan de desfășurare nu l'am schițat încă, și nici firaliorii încercați nu i-am mobilizat, gazetele românești, și chiar dintre cele cu taină și vechime, au dispărut treptat, treptat. Tipărituri cu care ne puteam mândri, care puteau ține piept celor săsești, svăbești, ungurești și rusești, au fost inmormântate spre paguba noastră ca neam și cultură aparte. Gazetari cu talent, cu experiență, cu suflet de mucenici ori de luptători neînfricați, au rămas pe drumuri ori s'au tras înlături neputincioși. În schimb au răsărit, ca ciupercile din bălegar incins, fițuicele politice, și a prins a mișuna vermina gazetarilor improvizati. Fițuicele politice care au inveninat sufletele, care au minat și minează unirea, gazetarii improvizati, străini de lecuri, străini de sufletul hăștinașilor, lipsiți de busolă morală, improscând cu limă și venin, ridicând în slăvă ce-au terfelit ieri, năcocind cu nerușinare, scotocind până 'n adânc viața particulară a omului! Din vechiul regal, — alături de câțiva gazetari cu care ne putem mândri, — a trecut lieta condeercilor, pe care potențații politici, adesea pleavă și gunoac înălțată de tulburcarea valurilor, îi inchiriază pe rând și se inchiriază cu nerușinare.

Cei ce cunosc moravurile de dincolo, cei ce știu cât preț punea, cu ce evlavie citea ardeleanul slova tipărită, accia numai își dau seamă cât au pulverizat, cât au mistuit, lăcustele ce-au poposit hămesite pe egoarele mănecase de peste Carpați ori de peste Prut. Biruința d-lui Goldiș va însemna, fără exagerare, o biruință a neamului nostru întreg!

Barbarll

„Datina“

INSEMNĂRI

Gherghinescu-Vania : Drum lung,

Poezii, edit. „Scrisul Românesc”

Prețuirea „Drumului lung” al lui Gherghinescu-Vania trebuie să fie făcută în contrast cu o anumită producție poetică ce se desface de la un timp în nenumărate exemplare în literatura noastră contemporană. Sub influența unor teorii estetice pentru cari excelența poeziei stă doar în formă, uitându-se că aceasta nu e decât o expresie a unui fond cu care formează o „unitate sintetică creatoare”, o seamă de poezi contemporani s’au dedat la exercițiul mutilării în toate felurile a vocabularului, a versului, a stilului pentru obținerea de strigătoare efecte. La Gih.-Vania dimpotrivă se simte îndată pulsația vieții șerpuiind în apele versului într’un anumit ritm prin care intuiеști zorile unui talent autentic și plin de sinceritate.

Poetul ia atitudine tradiționalistă și pășește în această atmosferă cu forme și imagini evocator încheiate ca în *Troiă* și *Chemarea pământului*; totuși o temeinică și susținută ideologie a tradiționalismului pe care noi cei din jurul „*Datinei*” neîncetat am derisat-o și am așteptat-o, n’a fost încă ajunsă. Nădăjduim și nu ne îndoim că stihul va urca mereu.

Gherghinescu-Vania însă și-a dat par’că silința să reabiliteze noțiunea de „poezie romantică” prin sinceritate, lirism, inspirație care dă unor versuri ale sale acel „inariat avânt” ce lipsește atât contemporanilor :

*Il simt cum crește 'n suflet, înăbușit se sbate,
Se 'nalț' apoi în tremur pe buze 'nfiorate;
Mă 'nvăluie cu seara în umbre și mister
Și plânge 'n zvon de ape, când stele plâng pe cer,
În fiecare seară de ani, spre tine sbeată
Cu razele de lună pe ochii tăi cebeată; etc.*

(Det.)

Creștută exclusiv pe un conținut sentimental, Gih.-Vania și-a ancorat poezia într’un erotism răsărind ca o floare la marginea unui genuri. Bucuria creștea de felul Cerna e temperată de aceea umbră îngădurată ce tuzează îndăgăduț și dăruiesc lacul poeziei eminesciene.

Expresia acestui romantic sentimentalism nu e aproape întru nimic nou; e hama ce îmbracă firese și simplu un trup potrivit. Câteodata uitând chiar măsura poeziei, stilul se dăruiește prozaic, cotidian.

DATINA

„Cu viața fără tine eu nu mai am ce face

(Surâs de elegie).

Sau

„Te-am așteptat, femeie, să vii

„Și n'ai venit.

(Desnădejde).

Am nedreptăți totuși pe poet dacă n'am observa că în complexul poeziei astfel de „licențe“ își atenuiază mult efectele supărătoare.

Procedul, în care Gh. Vania reușește mai bine, e acel al metaforii cuprinzând întreaga poezie. (Vezi minunata „Supărare“).

Trebuie să adăugate apoi câteva imagini prețioase, surâsuri de fină artă surprinse în câmpul poetic.

„Soarele i-o pudrieră de lumină,
„Răsturnată peste lumea toată,
„Peste oameni, peste flori și peste tină,
„Soarele i-o pudrieră fermecată.

(Soare).

Sau aceea apoteozare a iubitei din „Ai fost mahnită“, semănând ca imagine și atitudine a poetului cu poezia beatificării și divinizării iubitei din frecentul italian:

Dar m'a oprit minunea ce pasul tău purta;
Mi s'a părut voalul, pe umeri, fluturând,
Că e coborîre de cer, de-asupra ta...
Și am pășit alături, cu ochii lăcrimând.

Menționăm de asemenea imaginea din elegiaca „Sunt o casă blestemată“ una din poeziile încheiate ca atmosferă:

Și viața mi-e o cupă de 'ntuneric răsturnată;
Pe poteca amintirii crește negură și scrum;
Visul meu: fereastră oarbă la o casă ruinată
Că sunt casă părăsită la o margine de drum.

Și apoi următoarea reușită îndrăznelă poetică cuprinzând laolaltă o imagine vizuală cu una auditivă:

Sunt par'că rugă cântate prin chilii
Ori sfârșit de stele ce s'aprend

(Cântecul grecilor).

Dar posibilitățile de expresie ale lui Vania se vădesc mai ales în acele transpuneri poetice din D'Annunzio, Carducci, Samain, Baudelaire care ar merita să fie citate integral.

Dacă ar fi să încercăm alegerea unei poezii care să ne satisfacă mai mult exigențele critice ne-am opri în marginea elegiei „Când nu voi mai fi“ impresionantă ca o durere înlăcrimată și grefată în plus pe o idee: morții se simt mai bine cât timp sunt învăluși în amintirea celor vii. În această poezie, Ciherghinescu-Vania a scris strefe de o mare putere emotivă:

Când valul uitării va crește în urmă,
Simți-voi pământul, mai greu, că m'apasă,
Că negura 'n groapă se-adună mai deasă
Că degetul morții, adâncul îl scurmă.
Și bulgări spre mine, cădea-vei aproape

Când morții sunt singuri, pământul se strânge,
Când morții sunt singuri și nimeni nu-i plânge
Se năruie bolta de humă pe pleoape...

Tu 'ncearcă, din ziua când nu voiu mai fi
Și-adună-ți, din suflet, risipă de floare
Și-aceleași mănunchiuri de raze de soare
Presară pe ochii ce n'or mai privi.

In marginea crizei culturii.

Constatarea existenței unei „crize a culturii” poate părea ciudată în vremea celei mai formidabile — ca intenție cel puțin — „ofensive culturale”.

Curiozitatea provine din confuzia ce se face între noțiuni. Distincția contemporană dintre civilizație și cultură ar dizolva antinomia aparentă dintre „criza” și „ofensiva” culturală. Cea din urmă e, mai ales, o creștere și propagare de civilizație, de condițiuni comode de ușurare a traiului material pe când cealaltă se referă la hunurile sufletești propriu zise.

„Ofensiva” culturală fiind prin urmare mai mult o năzuință civilizatorie nu exclude existența unei „crize” a culturii, pe care dealtfel o extrem de bogată literatură o constată. Dacă am trece peste cercetările de mai mare specialitate și ne-am oprit numai la cărțile ce s'au răspândit tulgerător, am avea destule nume de citat de la Spengler, contele Keyserling și până la impresionantul restaurator al culturii latine și catolice care e Henri Massis.

Un prim argument al existenței unei crize a culturii ar trebui atunci cules din această literatură. Operația ar fi însă grea. Mai ales pentru motivul pe care Massis l-a surprins cu atâta abilitate în „*Defense de l'occident*”. Mulți din cei cari au vorbit de o „criză a culturii” n'au făcut-o din dragoste de a îndrepta lucrurile ci din nevoia de a se răzbuna împotriva înfrângerilor politice ale marelui războiu. Spengler, Keyserling ar fi aruncat astfel în mod intenționat panica între oamenii culturii pentru ca să ceară apoi inocularea Europei cu spiritul negativ al Asiei. O receditare a verbei române: am învins pe Greci pe calea armelor, dar ne-au zdrobit pe cea culturală.

O parte din literatura problemei ar falsifica astfel realitatea. Sunt însă fapte cari cuvântă îndeajuns.

Dacă „oamenii culti” se întâlnesc astăzi mai mult ca altădată, în schimb marile opere culturale sunt tot mai rare. Și prin aceste „mari opere culturale” înțelegem termenomene echivalente cu sculpturile lui Michel Angele, cu „Crâncele” lui Kant, cu lucrările lui Hugo, cu muzica lui Beethoven. Ne lipsesc adică acele minunate sinteze ce reușesc să solidarizeze într'un moment istoric conștiințele contemporanilor într'o armee care să constituie *unitatea de stil* a epocii.

În acest sens se poate vorbi de o criză a culturii sau mai exact de o criză a marelui creații culturale.

Și lucrul s'ar explica intrucâtva și prin inexistența unui spirit religios din care izvorăsc creațiile excepționale. Poate deaceia a apărut drept *correctiv* curentul mistec, astăzi în mare parte o modă cu tendința totuși de a deveni o realitate înaltă.

M. Dima.

DATINA

Constantin Kirişescu: Criza învățământului secundar și reforma liceului

Edit. Cultura națională, București.

E o conferință ținută la *Institutul social român* în ciclul atât de actual al „Polificii culturii”. Autorul și-a dat aci măsura toată a puterilor sale științifice și literare căci după cum s'a arătat în revista noastră — d-l *Const. Kirişescu* s'a dovedit de curând posesorul unei mature sensibilități și expresii literare.

Ochiul omului de știință a privit atent și obiectiv instituția socială reprezentată de școala secundară și considerând-o *existențial* a observat pe bază de date statistice că trece printr'o criză. A cercetat apoi cauzele după buna metodă explicativă calificând fenomenul drept o „*criză de creștere*” pricinuită de marea inflație școlară provocată de întregirea țării și de formidabila năzuință către carte a țărănimii. A arătat însăfârșit că faptul acesta a adus o scădere a calității profesoratului pe care autorul l-a pus în firească legătură cu mediul social.

În a treia parte a conferinței, d-l *Const. Kirişescu* s'a ocupat de *remediile* acestei stări de lucruri adică de reforma școlară indicând și măsurile de „*stăvilire a crizei: secularizarea învățământului extrabugetar și oprirea înființării de școli noi*”.

Dar d-l Kirişescu a încercat și rânduri de sinceră literatură acolo unde ne-a descris psihologia profesorului umilit și ironizat de societate dar învingând câte odată ca nou „*erou necunoscut*”.

Pentru cei ce se interesează de problema școlară, conferința d-lui Constantin Kirişescu e un îndreptar de care nu se poate nimeni lipsi.

Dimitrie Sandu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Liniaștea sufletească.

Se cunosc în deobște discuțiunile urmate între filosofi din toate timpurile asupra esenței sau sediului sufletului. Aceste discuțiuni cari continuă și azi cu aceeași înverșunare și cari sunt departe de a fi terminate, au dat naștere părerei, foarte îndreptățite de altfel, că sunt tot atâtea teorii și speculații asupra sufletului și funcțiunilor lui câți filosofi au fost în toate timpurile.

Dar dacă controversele asupra acestui punct se întrepesc mereu și în așa de mare număr, că cu greu s'ar putea prevedea momentul când vor fi rezolvate; dacă sufletul omenească va rămânea încă multă vreme cea mai curioasă dintre tainele omenești, cu totul altfel stau lucrurile, dacă le privim sub un aspect mai real, deci mai puțin abstract. Dacă nu putem pătrunde tainele acestei mări insondabile, care formează sufletul omenească, putem cel puțin să ne dăm seama de conflictele lui, adică percepe valorile care spumegă sau se ciocnesc, se agită sau se potolesc, producând acel calm sau acalmie, cunoscută sub denumirea comună de „*liniaștea sufletească*”.

Ce este această liniaștea sufletească, în ce constă și care sunt foloasele ei practice, asupra tuturor acestor chestiuni ne lămurește *D-rul Hans Grunwald* în „*die Woche*” din 16 Iunie cr. Autorul articolului citat, ne prezintă o analiză fină, bazată pe un mare lux de argumente, a problemei pe care ne o înfățișează sub multiplele ei aspecte.

Plecând de la Platon, care compară sufletul cu un vizitiu ce conduce doi cai cu totul deosebiți, adică înclinațiile noastre nobile și inferioare, din care unele tind a ne înălța către sferile ideale, iar altele a ne coborî spre demeniile materialității, scriitorul arată, cum și azi sufletul se zbate în același conflict care îi mistuie forțele. De aceea, declară el, cei vechi s'au gândit de mult să inventeze mijlocul potrivit pentru a aplana acest conflict al înclinațiunilor noastre. Și, soluția au găsit-o în „*liniaștea sufletească*”

„ataraxia“ cum o numesc ei, adică în neclintirea sufletului, în acel echilibru psihic, care pentru ei avea valoarea unui bun suprem.

Democrit (400 a Cr.) și Socrates (470-399 a. Cr.) condiționau liniștea sufletească de simplitate, de renunțarea la bunurile materiale în favoarea celor spirituale care ne apropie mai mult de divinitate.

Însă concepțiunea a suferit mai multe modificări, a evoluat, și dacă filosofii ciniți ca și stoicii au identificat „liniștea sufletească“ cu renunțarea fie la posesiunea materială, fie la cea spirituală; idealul atât al unora cât și a celorlalți a fost aceea liberare de emoții (afecte), care, după ei, formă temeiul fericirii decurgând din calmul sufletului.

Cât de importantă este această stare de fericire nu numai pentru gânditori sau filosofi ci pentru orice individ, prins în lupta nimicitoare a vieții, se vede din cuvintele nemuritorului Horațiu, care cu drept cuvânt a spus „*Aequam, memento rebus in arduis servare mentem...*“.

„La aminte a păstra liniștea sufletească în zilele de restriște, liniște sufletească care pentru poetul latin nu echivalează cu indiferență, ci cu calmul sufletesc la care trebuie să aspire ori cine.

Și, după ce invederează efectele funeste ale pierderii cumpătului, autorul citează exemplele unor gânditori ca Budda sau Socrates, care nu și-au pierdut „liniștea sufletească“ nici chiar în fața unui eveniment care o supune la cea mai grea încercare: moartea.

Astfel Socrates, căruia ingratitudea concetățenilor i-a impus cupa de cucută, a spus pe un ton foarte liniștit apostolilor săi în momentul ce moartea își începea opera „Sacrificaii lui Esculap un cocos“ înțelegând prin această că moartea îl vindecă de viață.

Și, scriitorul conchide: Secretul ereismului constă în mare parte în această liniște sufletească. Lindbergh acest învingător al morții, când aterisează în Le Bourget, după o traversare a Oceanului fără exemplu în istorie, rostește în locul ori cărui alt discurs incoherent, isvorit din satisfacția succesului obținut, numai aceste simple cuvinte: „Sunt Lindbergh“, ilustrând astfel o desăvârșită liniște sufletească.

Dar arta „metoda de a păstra în orice împrejurare liniștea sufletească“ este atât de grea că ea nu reușește de cât câtoriva aleși. Cine însă o obține, acela are drumul deschis pentru acțiunile mari. Oamenii mijlocii însă trebuie să se mulțumească a se apropia de acest ideal. Un mare succes raportăm astfel în momentul când ajungem să stăpânim emoțiile noastre ca teama, bucuria, groaza, entuziasmul în așa măsură ca să ne devie inofensive.

Dacă însă vreo dată am avut nevoie de această balanță a sufletului, de această liniște sufletească, apoi este în momentul de față, când evoluțiunea tehnică extrem de grăbită ne amenință nu numai liniștea sufletească, ci sufletul însuși, fiindcă o paraliza sau anchiloza forțele.

Iată de ce e nevoie, în deosebi în momentul de față, în mijlocul vultarei care ne târăște cu sine, să găsim câteva minute cel puțin pe zi pentru a medita asupra noastră înșine, și a verifica această balanță a sufletului.

S. Pavel.

Despre progresul intelectului.

Cânditorii vorbesc tot mai puțin de un progres rectilinear al umanității. Unitatea care să facă posibilă măsurătoarea creșterii spiritualității nu se găsește încă. De altfel marile abstracțiuni sunt zilnic dărâmate de gândirea ce consideră realitățile. Așa s'a clătinat și aceea unitate a genului uman proclamată cu atâta naivitate de revoluția franceză. Amănuntul, individualul, singurul semn real al vieții prezente și mereu înalte a învins generalul, abstractul ca pe o ficțiune creată dincolo și împotriva vieții.

DATINA

Se vorbește totuș despre un mare progres al contemporaneității în ceea ce privește intelectualitatea și oamenii se consolează în felul acesta de tot mai deplinul regres al moralității.

Pentru motivele ce urmează socotim bucuria prematură și superficială.

De când rațiunea antică și carteziană atrecut prin furcile criticii Kantiene, omul și-a ascuțit tot mai mult acel instrument de cugetare prudentă care e spiritul critic. Folositi mai întâiu la întemeierea unei metode științifice cu posibilitatea de generală aplicare și adaptare la cele mai felurite obiecte, spiritul critic s'a exercitat mereu subtilizându-se. Pe fiecare zi, s'a făcut tot mai conștient de limitele puterii sale și în loc să ne dea rezolvirea unui număr de probleme ce-și așteptau din veac soluția s'a apucat să creeze dificultăți teoretice nouă dându-ne o altă serie de probleme în plus.

Dacă se vorbește, prin urmare, de un progres al intelectului aci trebuie căutat. Și perspectiva aceasta — s'o mărturisim — nu e deloc încântătoare. Datorită criticii, gândirea se incurcă tot mai mult în propriile-i creațiuni ca un cerb ce n'ar mai putea înainta în pădure din pricina coarnelor dorite altădată mândre și mari.

—
Al. Dima

Ortografia românească.

Academia ne trimite *Propunerile congresului filologilor din România din sesiunile 1925, 1926 și 1927* pentru soluționarea unitară a problemei ortografiei românești.

Insfârșit... Eră și timpul.

În noua așezare a statului român în care cultura a devenit o „piatră a unghiului” ironizată în toate prilejurile de minoritari, propunerile filologilor ne aduc o ușurare. Ortografia românească fiind insfârșit să ia o formă definitivă ce s'ar putea impune tuturor ca să nu se mai scrie în o mie și una de feluri. Academia urmează să discute aceste „propuneri” și să-și dea ultimul aviz, pe care l-am dori cât mai curând — desbateri prea mari n'ar mai fiind necesare — ca să vedem pierind odată acest *rușinos gol elementar* al culturii noastre.

Când va începe oare și aceea operă fundamentală pentru o cultură care este enciclopedia așa de convingător reclamată de d-l C. Rădulescu-Motru?

—
Tudor Damian.

Problema tinerei generații,

S'a pus cu o mare acuitate în publicistica noastră din ultimul timp. Explicația trebuie, firește, căutăată în îngrijorarea generației anterioare care se întrecă dacă vom fi vrednici să răspundem datoriei noastre.

Metoda folosită spre a delimita fizionomia generală a tinereții s'a silit să fie *constativ-explicativă*.

D-l Nae Ionescu, profesorul care și-a adunat multe merite în a gândi mereu viu asupra realităților, urmărind scrisul câtorva tineri ne-a caracterizat generația ca fiind *contemplativ-mistică*. D-l I. Petrovici a replicat refuzând această calificare pe întemeiatul motiv că exemplarele citate de d-l Nae Ionescu sunt încă în formație. Mai exactă ca metodă a fost precedarea d-lui Petrovici, care folosind faptele luate în mare ale generației, a calificat-o ca sbuciumată, neliniștită, plină de o mare putere de inițiativă, merită să schimbe — mai ales — fața politică a țării.

Să recunoaștem însă că ambele rezultate au trădat intrucâtva metoda, care a lăsat necobservat dela punctul de vedere *constativ-explicativ* la cel *normativ-regulator*, adică dela ceea ce este la ceea ce ar trebui să fie, norma fiind dictată însă per-

sonalist. Așa d-l Nae Ionescu a scris că generația tânără este cecace ar dori D=sa să fie: contemplativ-mistică, iar d-l Petrovici politică.

Să observăm cu acest prilej, încă odată, cât de grea e cercetarea pozitivistă a faptelor și caracterizarea lor.

În ce ne privește, socotind că o calificare a fizionomiei generației noastre nu se poate face decât printr'o abilită anchetă condamnată și ea să dea numai rezultate aproximative, de altfel ne exprimăm și noi o dorință de cel mai deplin firesc în actualele noastre împrejurări. Am cere generației tinere să fie *politică*, adică îndreptată către acțiunea practică ale cărei virtuți să le folosească însă pentru propagarea civilizației și culturale. Creștinismul să dea imboldul prin care omul cu mai multe valori sufletești să ridice la înălțimea-i pe cei săraci în astfel de bunuri.

Inutilitatea unei discuții.

Într'o altă parte a revistei, arătăm obiecțiile noastre asupra metodelor cu cari reprezentanții ai generației anterioare încearcă o caracterizare a generației tinere.

În ultimul timp, s'a rostogolit asupra problemei o formidabilă avalanșă de articole care dându-i un nou aspect ne îndeamnă la o ultimă serie de reflecții. De data aceasta, tinerețea se ocupă ea însăși de propria-i definire.

Procedeul ni se pare cu mult mai riscat decât cel criticat în „Frânturi de gând” Pentru motive elementare.

Mai întâiu lipsa de perspectivă, care face imposibilă dedublarea subiectului în obiect de cercetare. Reprezentantii generației socotesc lucru ușor să se privească în oglindă și să se descrie. Dar la acest motiv general, care consacră imposibilitatea psihologică a propriei calificări, se adaugă unul special tinereții.

În perioada de formație când sufletul e încă în plină fermentație, când abia viața de a oferit primele experiențe, când uscatul nu s'a ales încă din ape, năzuința de definire nu are nici un sens. E ca și cum ai crede că tulpina abia răsărită a bradului e tot una cu falnicul arbore de mai târziu.

Și o dovadă o culegem chiar din chipurile contradictorii în care se recunosc reprezentanții tinereții generații. Așa între spiritualitatea mistic-ortodoxă secolită de d-l M. Eliade ca semnul distinctiv al generației și raționalismul materialist vechiu de cel puțin cincizeci de ani al d-lui Șerban Cioculescu, sunt spăimântătoare diferențe de nivel.

Discuția oricât s'ar continua, n'ar putea da rezultate apreciable. Cândul nu poate anticipa totdeauna asupra realității. Și în ce ne privește, am dori generației noastre mai multe fapte efectiv creatoare decât premature caracterizării teoretice.

Dar pentru un observator care ar considera opiniile generației despre ea însăși ca *documente*, câteva trăsături de calificare tot s'ar încheagă. Și printre acestea relevăm: efortul către originalitate, graba valorificării bunurilor sufletești și un fel de romantism care din pur literar tinde să devină activist-social.

La ce bun această drămuire?

Să creăm și să așteptăm valorificarea altera, care să nu se îndoiască tovarăsu mei întru generație va veni odată... dacă o merităm. Iar dacă nu, să fim tot atât de siguri că oricât vom striga nu vom fi auziți.

În ambele cazuri deci, discuția în jurul problemei tinereții generații a fost imprudent și riscant îmbrășișată de chiar reprezentanții acestei generații.

M. Dima

Gândirea :

Sub înțeleaptă redacție a D-ului Nichifor Crainic, *Gândirea* își merge mai departe drumul cu tot mai mare încredere în crezul ei. Adâncind mereu opera de ancorare a spiritului românesc în valorile istorice autohtone, dorind primenirea atmosferei noastre culturale cu boarea creatoare de viață profundă a ortodoxiei, *Gândirea* a reușit să apropie o grupare de scriitori de rosturile religioase ale vieții și intelectualității românești. Numerele din acest an au adus o serie de producții literare-ideologice dovedind accasă clară orientare.

Articolul d-lui Radu Dragnea: *Trecerea între generații*, a fost unul din cele mai serioase îndreptare ale culturii noastre actuale, scris cu erudiție și mai ales cu un rar simț de înțelegere a realităților noastre istorice. De asemeni studiul amplu și prețios ca documentare și trăire a situațiilor sufletești al d-lui Sorin Pavel despre *Krinonis sau Treptele singurătății*. Parca critică a adăpostit numele nou al d-lui Ci. Călinescu despre care am scris lucruri bune și altădată.

T. Damian

Ziua cărții :

S'a adăugat zilelor de filantropic publică închinată aviației, orfanilor, bolnavilor după indemnul D-lui Mugur de la *Fundația Regele Mihai*.

Ideea, firește, poate fi aplaudată și în parte realizată cu succes. Câtiva, cel puțin din cei ce vor lua cărțile îmbiate de tinerime trecătorilor le vor deschide și-i vor forma gustul de lectură. Alții însă vor compătimi cartea ajunsă atât de bolnavă că are nevoie de asistență publică. E desigur o umiltoare dovadă de decadența cărții. Volumele mândre și curate ale atâtor mari scriitori nu se vor simți bine sub zâmbetul desprețuitor al îmbogățitului ce va înțelege încă odată că fără banul lui nimic bun nu se poate face.

Din gestul acesta, cartea va ieși umilită. Cine știe însă dacă în cel din urmă învingând ignoranța unor trecători analfabeți nu va începe să fie mult alintată ca un copil părăsit de părinți dar care și-a câștigat dragostea mai târziu prin marea-i valoare? *Chilasa?*

Dim. Sandu

Marta Bibescu : Catherine-Paris.

Găsim în toletonul literar al ziarului vienez „Neue Freie Presse“ următoarea recenzie, pe care credem necesar a o reda în întregime pentru cititorii noștri:

„Literatura franceză, scrie d. Franz Farga autorul recenziei, dărește României multe aporturi reale ce o îmbogățesc: una din poetele cele mai sârbătorite ale Franței moderne Contesa de Noailles este româncă din naștere. Nozières care se bucură de mai bine de treizeci de ani de reputația bine stabilită a unui meritos critic dramatic al Parisului, e originar din București. Elena Văcărescu este apreciată la Paris în calitate de conferențiară a institutului de cultură feminină al „Annaclor“. Marta Bibescu va fi caracterizată probabil în viitor ca reprezentantă autorizată a unui gen de roman, care, renunțând la tehnica tradițională a romanului, se mulțumește cu o însușire simplă de evenimente și întâmplări, asemănându-se ca formă cu acelea ce alcătuiesc fondul memoriilor sau biografiilor. Aceasta poate satisface, prin farmecul ce conține, și gustul unor cititori rafinați... Deși subiectul acțiunii este poate insuficient

și pe alocuri uzat, totuși își dă curând impresia că e vorba aci de un eșafodaj imprevizabil, în jurul căruia scriitoarea clădește dese și variatele ornamentații ce formează lanțul amintirilor sale. Caterina vine copilă din patria-i română la Paris la bunica sa, își petrece acolo tinerețea și se căsătorește cu un nobil polonez. Aceasta desigur în ea cu desăvârșire orice sentiment de iubire, ea cedează inimii rămășiță neprihănită iubirei aviatorului francez Robert. La izbucnirea războiului Caterina se separă de soțul ei, însă, deși considerată ca străină aparținând unei țări dușmane (Polonia), ea reușește a-și vedea de câteva ori iubitul. Și, când în cele din urmă îl pierde, ea devine totuși mamă, care trăiește de aci înainte numai pentru acest fiu al ei.

Aceasta este în aparență palid și fără interes. Totuși subiectul e compensat de o abundență infinită de amănunte, cari satisfac imaginația cititorilor escitându-l continuu tocmai prin forma lapidară în care sunt redată evenimentele. Un povestitor ar plăzui din faptele, care se concentrează într-o singură pagină din această carte, o duzină de capitole. Avem totuși de-a face aci cu un dar ales de-a povesti care se compară cu un foc de artificii. Câte-odată ca în primele capitole ale copilăriei un ton de sinceritate înduioșătoare, care însă cedează repede cronicei scrisă într-un stil de o superioritate orgolioasă. Este femeia din lumea înaltă, care vorbește într-un ton neglăsuț de ales, chiar când critica sa zeflemisește, fără a pierde măcar o singură dată distincția. Această povestitoare, căreia pare a i-se fi adunat în mod indelibil în memoria-i prodigioasă tot ce aparține saloanelor aristocrației și redă aceasta cu atâta femeinicie și siguranță în cât cartea apare ca o oglindă a societății înalte dintre 1890 și 1918.

Kathe Ilch a tradus de altfel această carte remarcabilă ca finețe și grație în limba germană.

Recenzia de mai sus și alte manifestațiuni similare ce s-au produs în ultimul timp sunt o dovadă de interesul viu, pe care o parte a străinătății, cea mai rezervată până acum, începe să-l arate și producțiunilor noastre artistice. E drept, că de astădată e vorba numai de o lucrare a unei scriitoare românce, lucrare pe care o revendicăm numai pentru fond, forma aparținând unci literaturi înrudite, literaturii franceze. Am dori ca scriitorii de talia recenzentului de față d. „Franz Farga” să se scoboare la sursele vii ale literaturii noastre, să citească poezii și prozatorii noștri clasici și moderni și va găsi incontestabil producțiuni demne de-a onora orice literatură.

Îi mulțumim deocamdată și pentru atât, nu voim însă a renunța la speranța, că opere ca aceia a d-nei Bibescu nu-i va deștepta curiozitatea de-a ne cunoaște și mai mult și citindu-ne, să poată face cunescute în literatura d-sale și alte opere ale noastre tot așa de valoroase și de apreciate ca și cea de față.

S. Pavel.

„Ideea de ordine” :

Războiul cel Mare a frământat atâta lumea în cât cu toată truda de peste zece ani de a se reface ordinea prăbușită, această refacere, această restabilire, această rănoinduire a fiecărui lucru la locul lui, care să asigure restabilirea dreptunilor în comuniunea vieții sociale, pare c'ar fi încă departe.

În această privință d-l I. Ngârbișcanu publică în *Tara Noastră* dela 15 Iulie c. cu juste și femeinice observații un articol din care ne facem o datură a reproducere pentru cititorii noștri cele ce urmează :

DATINA

„După fiecare mare răsturnare prin război, urmează convulsiunile restabilirii păcii, care nu se naște nici odată prin simpla iscălire a tratatelor. Năzuințele de-a restabili și a înlăuri păcea nu se pot manifesta decât prin acele ale restabilirii ordinii, naționale sau internaționale.

Se caută pacea prin restabilirea ordinii, dar adese ori se abuzează primejdios, în viața internațională, de ideea păcii.

Dar se abuzează de ea și mai mult, după războiu, în singuraticile țări, în viața socială și politică, în viața națională.

Pornind și în viața națională dela ideea necesității păcii interne, manifestată în mod firesc în ordine, toate formele de guvernământ, democratice sau dictatoriale, absolutiste, alunecă în aceeaș greșală: că ordinea poate fi restabilită la porunca dictatorului, fie la porunca națiunii, a poporului; că autoritatea, în materie de ordine internă o dă prestigiul unuia tare, sau al voinții populare.

Dar, este evident că ordinea internă, continuitatea ei echivalentă cu pacea, nu o poate da decât aceeaș măsură, care restabilește ori ce ordine: punerea fiecărui lucru la locul său, așa cum așezi fiecare roțiță și șurub la locul său într'un mecanism tehnic. Resorturile sufletești, cari conduc societatea omenească, au ajuns să-și aibă mecanismul lor, în manifestarea vieții individuale, sociale, sau colective de stat. Dacă acest mecanism a fost distrus, sau numai turburat prin cataclismul războiului, el trebuie refăcut.

„A da Cezarului ce este al Cezarului, și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu“, e întâiul pas către readucerea ideii de ordine într'o țară.

A da poporului, cetățenilor, ce este al cetățenilor, și autorității ce este al ei, e al doilea pas.

A pune pe fiecare om la locul lui, al treilea. A apăra dreptul și legea, a pedepsi nedreptatea, al patrulea pas. Și așa mai departe.

Sau, într'o singură concluzie: a da posibilitatea de manifestare, de muncă și de creație tuturor factorilor psihici cari, de milenii constituiesc mecanismul sănătos al vieții sociale sau naționale. Opera de reclădire, adeseori, trebuie începută prin acte de curățire a terenului: îndepărtarea factorilor psihici corupți, deteriorați, cari sunt roțițe stricate în organismul social.

Câtă vreme munca se răsplătește cu sărăcie, supunerea cu impilare, respectul legii cu ilegalitate, obrăznicia cu admirație, meritul cu dispreț și izolare, etc. ordinea nu poate fi restabilită într'o țară, și nici pacea rodnică, — fie că această anomalie pernește dela voința unui dictator, sau dela voința poporului. Ordinea întemeiată pe astfel de realități, e numai la aparență. Mașinări a umblă, face larmă, dar nu produce nimic, și în fiecare clipă e gata să sară din fățâni. Astfel de ordine poate fi temută, dar nu e respectată, și nu naște niciodată autoritatea.

Arbele crește din pământ, din soare, din lumină, din umiditate. Zădarnic ai vrea să-l crești cu rădăcinile în vânt.

În cele materiale ale sale, omul crește după legile vieții organice. Hrănește-l cu pietre, dacă poți! În cele sufletești, — a căror manifestare e viața socială, națională, — își are deasemenea rânduiala lui. Dacă aceasta nu o lași, ori nu o repui la locul ei, în cadrele ei firești, zădarnică e orice năzuință și vorbărie! Nici ordine nici pace nu va fi.“

T. N.

Prăznuire:**Ferdinand I.**

S'a încheiat un an de când a fost coborît în cripta mănăstirii Argeşului trupul celui mai încercat şi glorios suveran al mult sbuciumatului neam românesc.

A luat domnia într'o vreme când văzduhul Europei, înceţoşat de fum gema prelung în clocotul tunurilor şi curgea din plin sânge omeneşc, întru izbândirea unei dreptăţi ce întârzia să vină.

Înspre o tabără de luptători îl îndemna glasul sângelui; în spre cealaltă îl chema datoria. Ce cruntă trebuie să fi fost lupta în lăuntrul sufletului Său!

Hohenzolern-ul dintr'insul a fost invins... Datoria de cărmuitor al unui Neam al cărui sânge nu-l avea în vine, dar care îşi pusese toate nădejile în suveranul său, a biruit.

Legături scumpe de familie, prietenii pecefluite în cei mai frumoşi ani ai vieţii au fost pe veci nimicite în clipa când, ascultând numai de glasul datoriei, îndemnurile inimii i-au fost înăbuşite şi a scos sabia împotriva ţării care-l născuse, îi legă-nase copilăria, îi înflăcărase finereţea şi 'n care odihni-au glorioşii Săi strămoşi.

În clipa aceea, Regele Ferdinand a ieşit din rândul oamenilor... Căci nu ştiu dacă a mai făptuit vre-un om vre-odată ceace a făptuit El în asemenea împrejurări. Din clipa aceea însă, în calendarul poveştii neamului românesc, — bogat în prăznuiri glorioase şi 'n sfinţi mucenici, — s'a înscris numele celui mai jertfitor de sine mucenic: *Numele de sfânt al Regelui Ferdinand I.*

Drumul spinos, şi dureros pe care a trebuit să meargă apoi, retragerea din 1916, cu armate sfărâmate, sdrenţuite, goale şi flămânde, — cumplita iarnă a anului 1917, — cu tifos exantematic, cu foame şi cu nădejde într'o stea mai bună, luptele desnădăjduite şi glorioase ale Mărăştilor, Mărăşeştilor şi Oituzului, trădarea aliatului, pacea încheiată srb imperativul unor împrejurări nespuse de dureroase; toate acestea le-a îndurat cu resemnare şi nădejde într'o zi mai bună, şi toate n'au făcut decât să pună şi mai multă strălucire în aureola-i de mucenic şi să-l încresteze, cu slove neperitoare în inima întregului popor român...

Sufletu-i de bun român?...

Vibrează în tot ce a rostit atunci când sub vitejeasca-l conducere se plămădia, din moarte, din sânge, din foc şi din fum, România zilelor de azi...

... „*În aceste momente simt ca o datorie să vă reamintesc că pământul sfânt al ţării noastre a fost totdeauna apărat cu cinste şi cu vitejie sub marii noştri Veevozi şi stropit cu sângele strămoşilor noştri care au bătut pe năvălitori.*

Munţii noştri, care de mii de ani au fost legănul şi pavăza neamului, să fie zidul nebiruit unde valurile de oşel ale vrăjmaşului să se sfarme înaintea vitejiei apărătorilor. Cinstea oştirei şi salvarea patriei o cer!”

Rostite au fost aceste cuvinte atunci când în inima munţilor noştri stăpânia tunul vrăjmaş şi au fost ele singurele şi puternicele indemnuri ce turnau puteri în trupurile istovite ale ostaşilor.

Iar în cumplita iarnă a anului 1917, — când multe credinţe începuseră să se clatine, ce pline de îmbărbătare sunau cuvintele marului Rege: „*Duretea noastră de azi este trecătoare... Oricât de dureroase şi de mari ar fi jertfele, să privim viitorul cu încredere!*”...

Şi atunci când rosturile şi interesele ţării i-au cerut jertfirea lui de părinte către fiul răzăcit, de şi cel mai mare între fii şi poate cel mai iubit, n'a pregetat o clipă regele să fie rege, şi cu toată durerea dar cu toată hotărîrea s'a jertfit fără de nici o şovăială.

S'a încheiat anul şi se vor încheia mulţi, că vremea îşi duce seceţele ei; faptele celui ce a fost însă Regele Ferdinand se vor aşeza tot mai temenic în sufletele şi în conştiinţele celor ce am fost părtaşi ai demniei lui şi acelor ce vor veni mai târziu cu vremea, ca să răsară cu atât mai uriaş cu cât vremea va cerea să le şterga.

Primate la redacție:

CĂRȚI

G. G. Antonescu	Educație și cultură	„Cult. Rom.”—București
Ion Clopoșel	Sociografie Românească	„Soc. de mâine” Cluj
I. D. Protopopescu	Mai multă logică în viață	București 1928
Sabin Evuțian	Profesor Petru Pipoș	„Diecezana” Arad
Olimpiu Constantinescu	Sentimentul religios în lit. pop.	Chișinău

REVISTE, ZIARE

<i>Transilvania</i> : Sibiu.	<i>Glasul Ardealului</i> : Cluj
<i>Arhivele Olteniei</i> : Craiova.	<i>Duminica Poporului</i> : București
<i>Societatea de mâine</i> : Cluj.	<i>Flamura</i> : Craiova.
<i>Grafica Română</i> : Craiova.	<i>Gândirea</i> : București.
<i>Revista gen. a învățământ.</i> : București	<i>Natura</i> : București.
<i>Ideia Europeană</i> : București.	<i>Ramuri</i> : Craiova.
<i>L'Europa orientale</i> : Roma-Italia	<i>Cultura poporului</i> : București.
<i>Libertatea</i> : Orăștie.	<i>Căminul</i> : Focșani.
<i>Viața literară</i> : București.	<i>Foata Diecezană</i> : Caransebeș.
<i>Gândul nostru</i> : Iași.	<i>Renașterea</i> : Cluj.
<i>Orpheus</i> : București.	<i>Scoala Bănăjeană</i> : Caransebeș.
<i>Clipa</i> : București.	<i>Propilee literare</i> : București.
<i>Convorbiri literare</i> : București.	<i>Sinteza</i> : București.
<i>Făcl frumos</i> : Suceava.	<i>Mărgăritare Basarabene</i> : Chișinău.
<i>Constințiana</i> : Cluj.	<i>Țara Noastră</i> —Cluj.
<i>Banalul</i> : Timișoara.	<i>Familia</i> : Oradea Mare
<i>Universul literar</i> : București.	<i>Adevărul literar</i> : București.
<i>Gratul Românesc</i> : București.	<i>Revista de filozofie</i> : București.
<i>Răsăritul</i> : București.	<i>România Aeriană</i> : București.
<i>L'loarea Soarelui</i> : București.	

Redacția și Administrația: Turnu-Severin
Strada Decebal

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**„Ești Dalină, stăpâna noastră bună,
Ne logodești cu brazda de pământ.
Ne înfrățești cu gloria străbună
Ne ești, iubito, leagăn și mormânt.”**

O. V.

TURNU-SEVERIN